

DIVADLO PRO DĚTI

DIVADLO zimník '15 PRO DĚTI

Pojem „divadlo“, je v poslední době používán tak bezbřezě, jako by divadlo bylo vše, na co se lze dívat - od šermířských scének a tanečních choreografií až po mávání hořícími obručemi. (Stejně vágně se užívá pojmů performance či happening.) Začněme tedy tím, co máme na mysli, mluvíme-li o divadle.

DIVADLO je napodobivé, zpravidla kolektivní umění znakového charakteru, jež pomocí členění prostoru a času syntézou pohybu, slova, zvuku a obrazu v přímém styku s divákem předvádí na vztazích založené situace, které vznikají a jsou řešeny názorným jednáním postav, usilujících o dosažení určitého cíle, a jsou integrovány postupně vytvářeným a sdělovaným tématem.

Vzhledem k věku adresáta lze divadelní inscenace rozdělit na:

Inscenace, které jsou určeny **speciálně pro děti určitého věku**, neboť počítají s jejich zkušenostmi, znalostmi, způsobem vnímání, potřebami, zájmy a zálibami, a to ve volbě a zpracování látky, tématu, žánru i způsobu realizace na jevišti.

Inscenace určené **pro smíšené publikum**, stejně srozumitelné a účinné pro děti i dospělé; jsou založeny na:

- střídání prvků pro děti a dospělé v samostatných vrstvách, nebo na
- simultánním vrstvení, kdy každý věk najde v každém prvku své významy.

Inscenace, určené **pro dospělé, které** však bez problémů **mohou vidět i děti** (určitého věku), byť pro ně nejsou zamýšleny: zpracovávají takovou látku a takovým způsobem, že je v hlavních rysech přístupná i dětem, neboť k jejímu přijetí jejich zkušenosti, znalosti a psychologické vybavení stačí.

Do těchto tří skupin patří divadelní inscenace, které pojednávají takové látky a takovým způsobem, že dítě (určitého věku) alespoň v základní podobě dokáže pochopit a přijmout záměr autorů, aniž to zraňuje jeho psychiku: dokáže pochopit proč věci (jevy, činy lidí...) jsou takové, jak jsou předváděny, a že mají takovou hodnotu, jakou jim autoři inscenace přičítají, dokáže se v hlavních záměrech inscenace orientovat a nalézat v nich na základě svých zkušeností a znalostí lidsky přijatelné východisko.

Inscenace **výlučně pro dospělé** - inscenace, které pro děti nejsou, neboť některou z těchto podmínek nesplňují.

DIVADLEM PRO DĚTI rozumíme především divadelní inscenace vytvářené speciálně pro dětské diváky určitého věku s ohledem na jejich zájmy a možnosti. Inscenátor divadla pro děti se musí vžít do myšlení a citění čtyř či desetiletého dítěte, pamatovat na jeho zájmy, problémy, možnosti, schopnosti, znalosti..., týkající se:

Obsahu: aby celek i detaily odpovídaly tomu, co dítě předpokládaného věku zajímá, baví, co patří do oblasti jeho zálib a problémů (šikana školkovým dětem mnoho neříká, pro děti školní je to, žel, téma živé). Děti mají dle svého věku svá specifická témata, které divadlo pro dospělé nezpracovává, některá témata dospělých naopak nezajímají děti, či by jim vzhledem k omezeným zkušenostem a větší emoční labilitě mohla uškodit (např. traumatizující vztahy mezi rodiči, které nedokážou pochopit a emocionálně řešit). Jde tedy

o poutavost tématiky, fabule, jednotlivých motivů, postav, míry a druhu motivací, situací i žánrů (děti např. nezajímá milostná lyrika, naopak vyhledávají pohádku).

Způsobu myšlení, citění a vnímání: aby způsob vyprávění odpovídal tomu, jak dítě o těchto věcech přemýšlí a jak je cítí, jaké motivy, vazby a motivace jsou pro ně silné, přesvědčivé a logické - např.:

- malé děti vnímají především konkrétní jednotlivosti, méně či vůbec příčinné vztahy mezi nimi,
- nejmenší děti vyžadují jednoznačné, nelomené černobílé hodnoty (je hodný nebo zlý?) a stejně si utvářejí i jejich spojitosti (dobrý, hodný = hezký; zlý = ošklivý - a naopak),
- jiný je druh humoru, jemuž se smějí děti a jemuž se smějí dospělí.

Pohledu na svět: zohlednění toho, zda danému věku více vyhovuje syntetické ustavování a stvrzování řádu světa, vč. opakování známých principů (zejm. předškoláci), nebo hravá proměna, variace známých faktů a postupů (8-11 let), případně analytické rozebírání, nahlížení rozporných stránek věcí a kladení otázek (12-15 let).

Myšlenkové srozumitelnosti: aby dítě příslušného věku rozumělo smyslu inscenace.

Citového rozpoložení: aby ho její dopad nezraňoval, a byť by závěr nebyl za každou cenu happyendový, nabízel východiska a ponoukal k pozitivní aktivitě, k touze a vůli usilovat o řešení.

Jazyka: aby text nepřekročil hranici základní srozumitelnosti, a dítě následkem toho neztratilo chuť snažit se porozumět.

Kompozice: aby stavba „vyprávění“ byla pro daný věk co nejpřijatelnější a nejpůsobivější silou svého tahu či naopak variacemi a gradací téměř samostatných jednotlivostí.

Temporytmu: aby spád „vyprávění“ vyhovoval temporytmickému citění toho kterého věku, způsobu, jímž informaci lépe a emotivně silněji přijímá; děti na jednu stranu upřednostňují dynamický temporytmus, hlasitost, výraznost a kontrastnost, na druhou stranu zejména nejmenší děti potřebují dostatek času pro pochopení a zažití některých souvislostí.

Stylu zobrazení, druhu komunikace a žánrů: zejména u starších dětí je žádoucí přiznat otevřenost hry, to, že nepředstíráme, že jde o realitu či její iluzi, nýbrž nabízíme hru s realitou v znakové podobě.

Divadlo (a umění vůbec) má následující **FUNKCE**:

ESTETICKÁ - přináší prožitky z hlediska krásy, ošklivosti, harmonie..., vyvolává estetickou libost či nelibost. Estetická funkce je pro umění určující a sjednocující.

Dílo nemusí být normativně „krásné“ - musí se však nějak k estetice vztahovat a vytvářet obrazy na základě zvolených estetických zákonitostí. Ani snaha zobrazit v umění krásu však není snahou o líbivost a cestou ke kýči, pokud nejde jen o to líbit se, nýbrž dobrat se k podstatě krásy, objevit ji; kýč nespočívá v tom, co je zobrazováno, do značné míry ani jak, ale především v tom proč, za jakým účelem, s jakým záměrem je to či ono zobrazováno. Kýč je věc vkusu a morálky: faleš, která se chce líbit. Může být (a bývá) i řemeslně po všech stránkách dokonalý - i proto je hranice mezi kýčem a uměním velmi rozmazaná a v současnosti se dále stírá vinou obecného relativismu, znevážením kategorie dobrého vkusu i záměrného pohrávání si s kýčem zdánlivě s odstupem. Problém je, že dítě není ještě schopno odlišit skutečnou hodnotu od líbivosti.

POZNÁVACÍ, ZOBRAZIVÁ - objevuje neznámé a nezřejmé skutečnosti, procesy, vztahy na úrovni smyslové, racionální i emotivní. Umění začíná tam, kde se objevuje něco, co se nedá přesně a jednoznačně pojmenovat či nezpochybnitelně stoprocentně interpretovat - jinak by šlo jen o popis, třeba vědecky přesný.

Začíná také až tam, kde se objevuje něco nového, co známé zákonitosti překonává, posouvá a rozšiřuje; ne však z nahodilosti. Nehledáme-li nové poznání, jde jen o dovednost a o pouhé vyhovování - nadbíhání vkusu, utvrzování diváka v tom, co se mu líbí, co chce vidět a slyšet, co už si stejně myslí - tedy o více či méně líbivou komerci, v krajním případě až

kýč. Umění by mělo vnímateli vždy přinášet nějaké poznání, mělo by ho obohacovat novostí. Jde o heuristickou funkci, která učí myslet a rozvíjí divákovu představivost a fantazii, jež je základem tvorby nového, dosud neobjeveného i v životě (vědě, technice...). Souvisí s hravostí.

APELATIVNÍ, KONATIVNÍ, VÝCHOVNÁ - působí na názory, postoje či jednání vnímatele prostřednictvím poznávaných hodnot, oslovuje ho, vyzývá k otevření očí i uší, k pozitivní aktivitě.

FORMATIVNĚ SPOLEČENSKÁ - vytváří a sjednocuje společenské vědomí o společných hodnotách, zejména mravních. V pocitu sounáležitosti a spoluúčasti tady a teď spočívá význam kolektivního vnímání divadla.

EXPRESIVNÍ, VYJADŘOVACÍ - uvolňuje tenze vyjádřením subjektivních pocitů. Vyžaduje individuální postoje umělce ke skutečnosti, neboť má-li jít o komunikaci, musí být tvůrce tím, kdo vypovídá opravdu za sebe a za svůj postoj svou osobností i ručí.

Individuální vyjadřovací funkce bývá potlačena v komerčním bavičském umění, jehož cílem je zasáhnout co nejširší okruh lidí, pokud možno všechny - a proto vše musí být co nejvšeobecněji přijatelné pro každého, tedy co nejneosobnější.

ODDECHOVÁ, REKREATIVNÍ, ZÁBAVNÁ - hedonistická funkce vytrhuje vnímatele z každodennosti. V případě divadla pro děti je to důležitější, že zprostředkuje přijetí všech ostatních funkcí dítětem.

Jednotlivé funkce spolu úzce souvisejí. Uplatňují se v různých uměleckých oborech, družích, žánrech i individuálních dílech v různé míře a v různém poměru. Žádná by se však neměla stát jedinou a žádná by neměla úplně chybět: teprve souhrn všech funkcí vytváří umělecké dílo. Umění, chápané jen jako zábava, potřebuje, aby je divák přijal snadno, bez námahy - soustředí se tedy spíše na využívání a stvrzování toho, co už známe, co si už předem myslíme, co nás nepřekvapuje, tedy i k využívání různých klíšé a prostoprad, nenutí k přemýšlení.

Jednou ze základních potřeb dítěte je poznávat, orientovat se ve světě, poznat jeho řád a opakovaně se ujišťovat o jeho platnosti a nalézt své místo v něm, aby získalo jistotu. Naplnit tuto potřebu může:

Autentickou životní zkušeností, vlastním „prožitkem“, kdy situaci, z níž poznání vyplývá, zažije na vlastní kůži; jakkoli bývají životní zkušenosti nejsilnější, jejich okruh je v podstatě nahodilý a chaotický, význam zastřený a někdy mohou být i nebezpečné.

Zkušeností zprostředkovanou ve hře, zejména v uměle navozené dramatické hře (jež je také možnou cestou k tvorbě divadelní inscenace). Zkušenosti zprostředkované dramatickou hrou s otevřeným výsledkem nutí účastníka k aktivnímu řešení, ale výsledek nemusí být typický.

Sdělením hotového poznání, pravdy či zákona slovy, „poučením“ - což nebývá příliš účinné, neboť jsme k jeho nabytí nemuseli vyvinout žádnou aktivitu.

Vyvozením vlastního poznání z nahlíženého uměleckého obrazu - to je to, co nabízí divadlo. Vždy je silnější a hlubší to, na co přijdeme sami, než co je nám řečeno.

Poznávání skrze umění, tedy i divadlo, je mimořádné tím, že ukazuje svět jako řád - jde o kondenzovaný sled vybraných dějových faktů, uspořádaný modelově v uměleckém řádu, jenž dává dění přehledný, uchopitelný smysl. Divadlo oproti reálné vlastní zkušenosti nabízí i možnost nahlížet do uvažování a citění druhých, uvědomit si, jak uvažují a jednají. Umožňuje poznat a zprostředkovaně v divadelním obraze prožít a pochopit i to, co by jinak člověk nepoznal nebo co by ho ohrožovalo.

Divadlo je pro dítě ideálním obrazem světa pro svou názornost a konkrétnost a také pro princip hry, na němž je založeno.

Často diskutovanou otázkou je, zda má divadlo děti vychovávat.

Divadlo vychovává tím, že ukazuje v esteticky a emotivně působivé podobě skrytý řád světa spjatý s mravním hodnocením. Estetické a citové hodnocení u dítěte předškolního raně školního věku splývá: hodná paní učitelka je hezká a naopak.

Citová složka je základem estetického vztahu dítěte ke skutečnosti. Citová zainteresovanost vzniká ztotožněním s kladným hrdinou, skrze vztahy k postavám a jejich činům.

Divadlo pro děti má nezpochybnitelnou pedagogickou zodpovědnost: jsme to my, kdo dětem říká, jaký svět je, co bývá odměněno a co potrestáno, tedy i co je dobré a co špatné... Mělo by mít i pedagogické cíle: pomáhat v orientaci, nabízet pozitivní hodnoty, východiska, jistotu, nezraňovat... V žádném případě však nemá suplovat výchovu a už vůbec z něj nesmí trčet mentorské poučování, didakticky vztyčený ukazovák... Vychovávat uměním neznamená říkat poučky či vyprávět morality o tom, jak dopadnou neposlušné děti, jeho výchovný účinek nespočívá ve vštěpování příkazů a zákazů či návodů a poučení.

Ač to není jeho prvotním cílem, přispívá i k informačnímu vzdělávání, a to nejen seznámením s literárními či dramatickými díly různých autorů. Znalosti, vyplývající ze hry, by však nikdy neměly být naukovou látkou, nahrazující školu, nýbrž něčím, od čeho se dítě (a jeho učitel) odráží a co potvrzuje užitečnost znalostí faktů.

Krom toho divadlo učí koncentrovanému vnímání a vychovává divadelního diváka.

(Z úvodu publikace Ludka Richtera **DIVADLO PRO DĚTI**, právě vydané DDD)

PRÁVĚ VYCHÁZÍ...

DIVADLO PRO DĚTI - Na základě načrtnutých věkových specifíků dětského diváka od prvního dětství, přes předškolní, mladší školní až po starší školní věk publikace zahrnuje celý proces jevištní tvorby s důrazem na specifika dětského diváka. Zaměřuje se na inscenační tvorbu z hlediska dramaturgie, stanovení dramaturgicko-režijní koncepce a zpracování textového podkladu, na provázanost všech funkcí, složek, prostředků a postupů jevištní realizace - tedy scénografie, hudby, choreografie, herectví a režie - ale také na organizaci a provoz představení. Je určena těm, kdo připravují divadlo (nejmňe pro děti), tedy i divadlo hrané dětmi - neboť i to má adresáta v dětských vrstevnicích. Napsal Luděk Richter, 148 stran, 62 obrazových schémat, 150 Kč.

DALŠÍ DOSUD DOSTUPNÉ PUBLIKACE DDD

PRAKTICKÝ DIVADELNÍ SLOVNÍK - míří ke každému, kdo má o komunikaci a tvorbu zájem: k amatérům i profesionálům, k studentům středních a vysokých škol i k žákům základních uměleckých škol, k divadlu hereckému i loutkovému, mluvenému, zpívanému, pohybovému i výtvarnému. Je tu i řada termínů obecných, s divadlem však souvisejících a v tvorbě i diskusích o ní se často vyskytujících, termíny z uměleckých oborů divadlu blízkých, z dramatické výchovy, z psychologie a dalších společenských věd. Napsal Luděk Richter, 208 stran, 180 Kč.

PRAKTICKÁ DRAMATURGIE V KOSTCE - Čtenář se dozví, jak vypadá proces vzniku divadelní inscenace a jaké jsou jednotlivé kroky dramaturgovy práce: z čeho vybírá, jaká jsou kritéria výběru, co a jak by měl probrat při poznávání předlohy, jak na základě tohoto poznání vytvořit dramaturgicko-režijní koncepci a konečně jak dle ní upravit text pro inscenaci. Napsal Luděk Richter, 60 stran, 48 fotografií, 68 kreseb, 59 Kč.

CO SKRÝVÁ TEXT - Dramaturgicko-režijní úvahy nad oblíbenými literárními předlohami divadla pro děti, dětského a mladého divadla. Komentáře k čtyřiceti nejčastěji inscenovaným prózám a hrám. Mohou sloužit jak pro inscenování komentovaných titulů, tak jako učebnice uvažování o divadle a jeho dramaturgických předpokladech obecně. Napsal Luděk Richter, 128 stran, 60 Kč.

POHÁDKA... ..A DIVADLO - S pohádkou se setkávají rodiče i učitelé předškolních i raně školních dětí a také divadelníci v dětských i dospělých souborech. Je tedy dobře vědět: z čeho vznikla a co určilo její podobu, obsah i formu, co je její podstatou, jaké má vlastnosti, co

je jejím obsahem, jaký má smysl a v čem je blízká dnešnímu dítěti. **CO JE CO V POHÁDCE** (Pohádkové reálie) - Abecedně řazený „slovníček“ přibližuje významy nejčastějších pohádkových reálií: postav skutečných i fantastických, lidí, zvířat, předmětů, prostředí, činností, stavů a dalších motivů. **OD POHÁDKY... ...K POHÁDCE** (Od literatury k divadlu) - Praktické pokračování předešlých dvou publikací ukazuje na jedné konkrétní pohádce cestu od literární předlohy k divadelnímu scénáři. Napsal Luděk Richter, 248 stran , komplet 150 Kč.

O DIVADLE (nejen) PRO DĚTI - Souhrn úvah o divadle, tvorbě, těch, kdo ho dělají, o dětech a divácích vůbec, o rodičích, škole, učitelích, pořadatelích i o poznávání divadla, festivalech a kritikách. Přemýšlivé počtení jako námět k přemýšlení pro divadelníky, rodiče a učitele, pořadatele, teoretiky i kritiky. Napsal Luděk Richter, 132 stran, publikaci lze získat při nákupu knih DDD v ceně od 200 Kč zdarma jako dárek, nebo samostatně za 45 Kč.

HERECTVÍ S LOUTKOU - Knižní hit známého loutkářského všeuměla v zábavné formě přibližuje a rozvíjí představivost a fantazii, hravost, cit pro hmotu, výtvarnost, hudbu a rytmus, smysl pro humor, komediální talent, smyslové schopnosti a další vlastnosti nejrůznějších druhů loutek, včetně stínohry, divadla masek či černého divadla. Napsal Jan V. Dvořák, 100 stran, 72 barevných koláží, 100 Kč.

HŘÍČKY, HRY A SCÉNÁŘE pro starší a pokročilé - Deset textů, jež autor připravil pro soubory, jež vedl a režíroval: Obloha věčně modrá, vášně věčně krvavé (Markéta Lazarová), Balada o Tristanovi a Isoldě, Hanýsek, Actus vánoční, Kichotání, Kuře na rožni, Havlíčkův návrat, Několik příběhů z doby, kdy se v Čechách zakládala města, Čech všude bratra má aneb Žižka pod hradem Rábí a Johannes doktor Faust. Mohou být předlohou k inscenování, inspirací, ukázkou inscenační práce, či jen nabídnout potěšení z četby. Napsal Luděk Richter, 160 stran, 60 Kč.

50 LOUTKÁŘSKÝCH CHRUDIMÍ - Publikace obsahuje vše o špičkovém amatérském loutkářství posledních padesáti let. Od faktografických údajů o všech 988 uvedených inscenacích, jejich aktérech, seminářích, porotcích a udělených cenách, přes glosy, zajímavosti a postřehy dokumentující vývoj loutkářství až po medailony 43 souborů a 74 osobností, jež utvářely naše loutkové divadlo... Napsal Luděk Richter, 210 stran, 168 fotografií a reprodukce všech plakátů LCH, 30 Kč.

LOUTKÁŘSKÁ CHRUDIM 2001-2011 - Pokračování předchozí publikace obsahuje vše důležité o špičkovém amatérském loutkářství posledních deseti let: údaje o 369 inscenacích, 114 seminářích, o porotách, cenách i doprovodných akcích, 11 medailonů o osobnostech, 14 o souborech a 3 o různých tématech, zajímavosti a glosy i studii o vývoji v tomto období. Napsal Luděk Richter, 60 stran, 30 fotografií, reprodukce 10 posledních plakátů, 20 Kč.

Knihy vydané zčásti za přispění Ministerstva kultury ČR lze zakoupit na adrese: DOBRÉ DIVADLO DĚTEM - Společenství pro pěstování divadla pro děti a mládež, Chopinova 2, 120 00 Praha 2: 222 726 335, e-mail: osDDD@seznam.cz

SKLIZEŇ aneb **CO JSME LETOS VIDĚLI** **ŠRÁMKŮV PÍSEK**

Přehledka experimentujícího divadla 29.-31. května byla programově spíše průměrná. Nejvýrazněji se mezi 16 inscenacemi do paměti vryla další z existenciálních grotesek pražského Divadla Kámen Dopis poslaný poštou, složená jako obvykle na principu až inženýrsky vypracované mozaiky, tematizující prázdnotu klišé a stereotypů současného života i jeho divadelního odrazu. Inscenace Kábul, Bagdád, Ar Raqquah, Maarran pardubického souboru Teď, nádech a let přináší sice zajímavé a svrchovaně aktuální téma běženců - ale

klade je před nás v syrové, divadelně zcela netvarované podobě, která nabízí jen možnost pouhého nahlédnutí do reality, bez formulovaného sdělení. Trojdielná inscenace hradeckého Q10 Malamadre překvapila nejen svou délkou (90+50+50 minut), ale i rozdílností kvalit jednotlivých částí a poněkud křečovitým uchopením tématu homosexuality.

DÍTĚ V DLOUHÉ

Divadelní festival pro děti a jejich dospělé pořádá pražské Divadlo v Dlouhé, jež tradici zaměřením na děti zdědilo po svém předchůdci, Divadlu Jiřího Wolakra. Letošní již 17. ročník 7.-12. dubna mířil převážně na školní děti: 5 inscenací k staršímu školnímu věku, 2 k střednímu školnímu věku a 1 k dětem od čtyř let. S výjimkou jediné nezávislé profesionální skupiny (přesněji divadla jednoho herce) šlo o sedm statutárních, sídelními městy podporovaných divadel, z větší části loutkových; i to naznačuje, že herecká divadla na děti a mládež příliš nemyslí.

Široké spektrum sahalo od nápaditých Dalskabátů, hříšné vsi Jihočeského divadla z Budějovic a Marčíkova pestrého kaleidoskopu Labyrint světa (viz ČTVRTZimník 2012) přes běžnou, „chlebovou“ inscenaci Pohádek ovčív babičky plzeňské Alfy až po poněkud nudnou měšťanskou (bezmála konverzační) komedii Vraždy na Nilu Městského divadla Kladno a megalomanský, leč vyprázdněný Třetí gong libereckého Naivního divadla, jenž k dětem či mládeži ani nesměruje. Hostitelské divadlo, jež mívá pozoruhodné výsledky, se tentokrát neprezentovalo.

Vezmeme-li za kritérium věc žel ne tak samozřejmou a běžnou, totiž že inscenace nebyly udělané ze zbytků sil a materiálu a herci je hrají naplno, aniž by přitom zapomínali na děti, zdá se výběr Dítěte v Dlouhé slušný. Znáám ovšem řadu inscenací amatérských souborů, především loutkářských, které by v této konkurenci víc než obstály - a je škoda, že je Divadlo v Dlouhé ze strachu o zájem diváků, opomíjí.

DĚTSKÁ SCÉNA

Na poli divadla hraného dětmi, jehož přehlídka proběhla 13.-17. června ve Svitavách, zřejmě příliš nezapršelo, zato jsme byli svědky dobrého průměru

Mezi 18 inscenacemi hlavního programu byl nejpůsobivější Kuchař Sam a mořské panny dramatického souboru ZŠ Železnická z Jičína. Jedna ze Šrutových „velice amerických pohádek“ je postavena na syntéze autentické dětské hry, vycházející z přirozenosti dětí, proměněné v době tvarované herectví: dobře reagují, mají cit pro tvar, stylizaci v daném žánru, temporytmus, hru s pauzou i proměnu napětí. Nadhled a nadsázka umožňuje zvládnout i v tomto věku „nebezpečné“ motivy vztahů kluků a holek tak, že jsou nejen uvěřitelné, ale i sami aktéři se jimi baví. Za úvahu by stála snad jen věrohodnost motivace proč námořníci nakonec mořské panny na loď přijmou.

Díky vypracované taneční formě, která nás divadelníky téměř vždy uhrane, vynikly i obě inscenace pražského Tanečního studia Light - Pan Brum a jeho dům a Jola. I přes obvyklé dramaturgické slabiny (trampoty Bruma s domem nejsou nijak vygradovány a hned přichází řešení, Jola je jen lineární mozaikou zážitků) je třeba ocenit neustávající úsilí Lenky Tretiagové přiblížit se tanečními prostředky k divadlu.

K tomu čtyři divadelní semináře a pět nepříliš nabitých diskusí.

MLADÁ SCÉNA

Celostátní přehlídka studentských divadelních souborů v Ústí nad Orlicí přinesla v pěti dnech (24.-28. června) 14 inscenací velké šíře žánrů i divadelních postupů - od téměř klasické činohry až po taneční divadlo. Celková úroveň byla velmi slušná. K vrcholům patřila loutkářsky citlivá inscenace Paprsky slunce souboru 11,5 kilogramu, činoherecké Vyskočit z kůže pražských Oldstars (obě jsme recenzovali v ČTVRTletníku 2014) či taneční Oněgin byl Rusák. Zaujal i Propadlý lístek souboru Červiven Krnov a několik dalších dílek.

Klady přehlídky je (krom dobré organizace) přátelská nálada, již pomáhá vytvořit i sedm seminářů, v nichž se účastníci setkávají, a kvalitní diskuse mladých účastníků, kteří se svobodně, otevřeně, leč přátelsky a také úspěšně dobírají poznání divadelních zákonitostí.

LOUTKÁŘSKÁ CHRUDIM

...dle svého určení celostátní přehlídka amatérského loutkářství nabídla 16 inscenací amatérských loutkářů, 20 profesionálních hostů, k tomu představení KALD DAMU, večer individuálních výstupů s loutkou a 3 doplňkové amatérské inscenace - to vše v předvečer 30. června a následujících šesti dnech. Po čtyřech inscenacích přišlo z Plzeňského a Královéhradeckého kraje, bohužel i letos chyběly soubory z Karlovarského, Ústeckého, Olomouckého a Zlínského kraje, ale i z Jižních Čech a Vysočiny - tedy téměř z poloviny krajů.

Až opulentním programem chce LCH zřejmě soutěžit s komerčními přehlídkami typu Spectaculo Interesse. Ten, kdo ji vnímá jako divácký festival, může přijmout hlášku o nutnosti vybírat si. Otázkou však je, zda při takovém zahlcení nezačínají už být diváci divadlem přesytni, ba unaveni a nakolik jsou schopni objektivně jednotlivé inscenace hodnotit a analyzovat je - což je jeden z podstatných cílů této přehlídky.

Úroveň amatérských inscenací byla letošní LCH lehce nadprůměrná: o inscenacích Medvěd!?! , Bílobílý svět a O šmolíčkovi jsme psali již v minulém čísle. Mohli bychom přidat i dramaturgicky poněkud rozeklaný Osmý hřích plzeňského Rámusu, recesní Kachničky ošidori rovněž plzeňského Geld und Money, autorsky zajímavého Rytíře Brumlu jaroměřských Mamin či pěvecky pozoruhodnou Karmen jabloneckého Vozichetu... Sympatické je, že převažovaly kvalitní inscenace pro děti.

K nepostradatelným pilířům Loutkářské Chrudimi patří i 12 seminářů, setkání frekvenciantů loutkářské konzervatoře a 5 (i přes všechny nástrahy) hojně navštívených rozborových seminářů.

JIRÁSKŮV HRONOV

Jiráskův Hronov jako celostátní mezidruhová přehlídka amatérského divadla je založen na sbírání smetany z národních přehlídek jednotlivých divadelních oborů.

O předních inscenacích mnohých oborových přehlídek jsme se již zmiňovali. Mezi 22 českými inscenacemi a 2 zahraničními hosty vynikla ještě autorská inscenace V.A.D. Kladno Upokojenkyně, smutně veselá groteska o těžkostech starých i jejich mladých lidí, jíž chybí snad jen adekvátně hluboké a přesné uzavření namísto závěrečného úniku do vnějšího „happyendu“ svatby dvou klientů domova pro seniory, jež není v samotné inscenaci nijak tématizováno a objevuje se jako deus ex machina, zatímco hlubší, byť černohumorně nahlížená témata zůstávají nedořečena.

Kočovné divadlo Ad Hoc nabídlo jiskřivý literárně-hudební kabaret autora a režiséra souboru Jana Duchka s úsměvem nepilota, naplněný dynamickými, co do literárních kvalit i jevištního provedení vynikajícími hudebně-zpěvními a textovými čísly vysoké úrovně. Aktuálními, zábavnými, inteligentními a citlivými.

Proč nebyly zařazeny Paprsky slunce z Mladé scény mi zůstává záhadou.

Letošní „aféra“ s nedostatkem ubytovacích kapacit zakryla letité a obsahově podstatnější problémy. JH má stále jen prostory, vhodné pro herecké divadlo, nikoli pro komornější formy např. loutkového divadla, divadla poezie či divadla hraného dětmi. Ti všichni musí vystačit se třemi zdejšími „ratejnami“, a nevyzní-li v nich inscenace dobře, je to její chyba. Jak má ale vyznít dobře křehká inscenace s malíčkými loutkami, sedí-li nejbližší diváci v širokánské prvé řadě čtyři metry od nich a ti v řadě poslední patnáct či dvacet. Co vidí z loutek? Jakési skvrny v dálí? Kde je komornost, lidská blízkost, něha...? A jak mají takový prostor hlasově, fyzicky i psychicky obsáhnout sedmi či desetileté děti? Nebo lyrické verše? Můžeme mudrovat o tom, že dobrá inscenace se prosadí a divák že si představí... - ale není to pravda.

Trvá také problém složení lektorského sboru, zaměřeného převážně jedním směrem a postrádajícího zastoupení celého spektra oborů. Charakter „diskusí“ se už několik let nemění: lektoři si povídají o tom, co je napadá a ve zbylých pár minutách padne otázka, zda chce něco dodat obyčejná veřejnost. Těžko se pak divit návštěvnosti mezi patnácti a čtyřiceti (to jen když dorazí početnější soubor) zájemci - z mnoha stovek na přehlídce zúčastněných.

Před jedenácti lety jsem uveřejnil v tomto čtvrtletníku článek o již tehdy mnohaletých problémech Proč se loutkáři do Hronova nehrnou. Mohl bych ho přetisknout znovu: nic se od té doby nezměnilo.

PŘELET NAD LOUTKÁŘSKÝM HNÍZDEM

... se již několik let koná o prvním listopadovém víkendu v pražském divadle Minor (tentokrát 6.-8. listopadu). Nabídl 16 inscenací: 4 amatérské, tolikéž od statutárních profesionálů, 7 od nezávislých profesionálních skupin a 1 z KALD DAMU.

Je-li letošní Přelet opravdu obrazem českého loutkového divadla - zvláště toho profesionálního, pak onen obraz příliš radostný není. O jeho nejlepších inscenacích jsme už vesměs psali: svitavský Medvěd!?! , plzeňský Bílobílý svět a Kachničky ošidori, jaroměřské O šmolíčkoví. Otázkou ovšem je, jaký je dnes vlastně klíč k výběru inscenací - tedy jaký je jeho cíl a smysl. Přelet byl koncipován jako přehlídka nejlepších loutkářských inscenací posledního roku. Letos jsme vedle sebe viděli inscenace, které při vybírání snad ani nikdo vidět nemohl, a Automat na filmy, který pražské Buchty a loutky hrály na Přeletu už před osmnácti lety (1997).

Starý problém, zda má Přelet zájem o vytvoření kmenového festivalového publika, nebo slouží jen k vyzobávání jednotlivých představení, zůstává. K jeho řešení nepřispívá ani to, že plnou polovinu (4 amatérské a 4 profesionální inscenace) viděli návštěvníci už na Loutkářské Chrudimi, ani malý počet nabídnutých permanentek a nepřilíčná propagace festivalu v širších loutkářských a divadelních kruzích; i číslo Loutkáře, informující o jeho programu, přišlo předplatitelům v týdnu po skončení Přeletu (jak tomu asi bude po jeho letošní proměně v čtvrtletník a časem třeba v ročenku nechci ani domýšlet). Luděk Richter

MILÍ ČTENÁŘI!

Jak jste si asi všimli, drželi jsme se v tomto ročníku velmi zkrátka: jarník a letník po 12 stranách, podzimník s neredukovatelným Seznamem doporučených inscenací 36 stran a zimník dostáváte do rukou v minimalistické podobě 8 stran. Důvod je jednoduchý. DDD nemá žádné výdělečné zdroje, do sponzorování tak „bezvýznamné“ věci, jako je dobré divadlo pro děti, se nikdo nežene a předobré ministerstvo kultury nám letos dalo grant 10.000 Kč, za nějž samozřejmě děkujeme, ale nebýt darů nadšenců z našeho středu, nemohli bychom vydat ani část toho, co jsme vydali (samozřejmě práci zdarma ani nezmiňuji).

Co bude dál, uvidíme. Jsou tři možnosti:

1. že ministerstvo usoudí, že naše dobrovolná práce na zanedbaném poli divadla pro děti je záslužná a udělí nám grant, který další vydávání umožní (což se dozvíme někdy v dubnu),

2. že vás budeme muset požádat o příspěvek na vydávání ČTVRTletníku - čímž ovšem mj. ztratíme možnost aktivně ho šířit i mezi dosud nezasaženými (s takovou prosbou se na vás obrátíme, nebude-li vyhnouti),

3. že se budeme muset omezit jen na existující webovou prezentaci (www.dobredivadlo-detem.cz), kterou najde jen ten, kdo ji bude hledat, případně budeme ČTVRTletník rozesílat zájemcům cestou e-mailů - pro kterýžto případ vás prosíme o vaši e-mailovou adresu.